

Oliver Sacks ve hastalık-insanlık durumları

Doç. Dr. Lütfü Hanoğlu

1962'de Manisa'da doğdu. 1985'te Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Mecburi hizmetini 1985-88 yılları arasında pratisyen hekim olarak Mardin'in Silopi ilçesi'nde yaptı. 1988-92 arasında Bakırköy Ruh ve sinir Hastalıkları Hastanesinde Nöroloji İhtisası yaptı. 1993-2000 yılları arasında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi 3. nöroloji kliniğinde başasistan olarak çalıştı. 1996'da Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi nöropsikoloji laboratuvarı ve davranış nörolojisi konsültasyon polikliniğini kurdu ve yönetti. 2000 yılından itibaren devlet hizmetinden ayrılarak özel sektörde çalışmaya başladı. Hanoğlu halen Özel Nisa Hastanesi'nde çalışmaktadır.

Dr. Oliver Sacks, bir nöroloji uzmanı. Tıpkı benim gibi. Kendisiyle ilk tanışmamız "Karisını Şapka Sanan Adam" kitabının 1996'da Türkçeye çevrilmesi ile oldu.

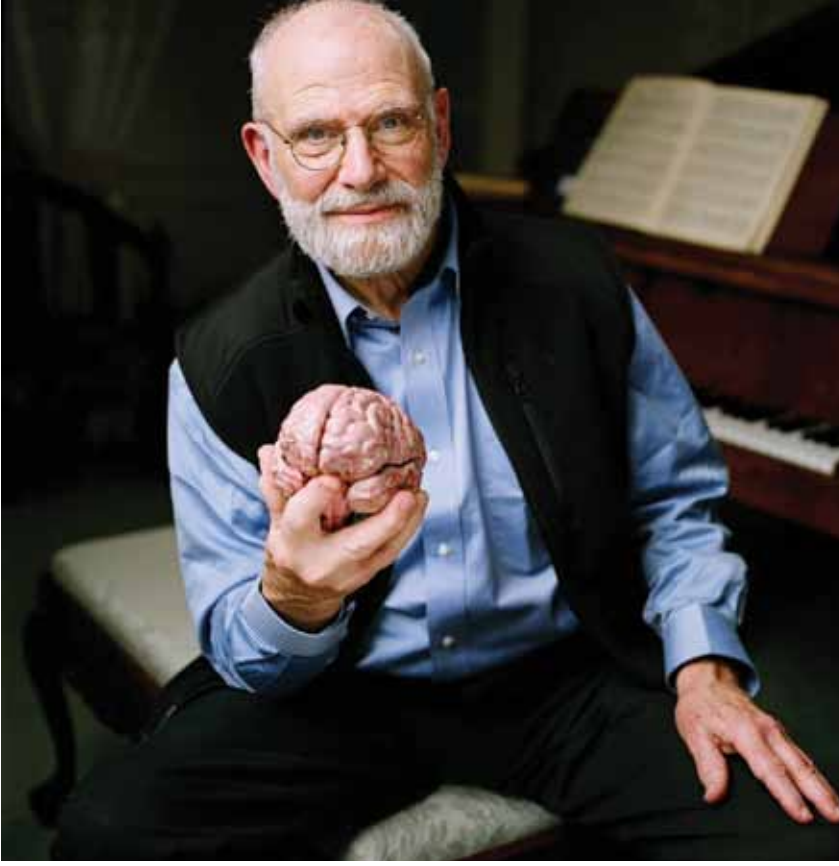
Benim de yoğun biçimde davranış nörolojisi çalıştığım, Bakırköy'ün bol hasta görme şansı tanıyan ortamı içinde birbirinden ilginç klinik durumları anlama-

ya, klinikteki diğer arkadaşlarımla paylaşmaya çalıştığım dönem. Bu nedenle üzerimizdeki etkisi müthişti. Özellikle davranışı etkileyen hastalıkları anlayabilmek için iki şeyin söz konusu olduğunu onda açık biçimde hissederiz. İlki nereye ve neye bakacağını bilmek gerekir. İkincisi, genellikle beyinde ortaya çıkan bir bozulmanın, karşımızdaki hastada insan olarak neye yol açtığının gözden kaçırılmaması, hastanın nesneleştirilmemesi. Bu bakışın, empatinin bir hekim olarak korunabilmesi gerekir.

Sacks'ın "Karisını Şapka Sanan Adam" kitabındaki bir hikâyenin çok benzeri benim de başımdan geçti. Bu hikâyeyi, hem yukarıdaki iki özelliği çok iyi ortaya koyan bir örnek olduğu, hem de Sacks'ın kitaplarının içeriği hakkında bir fikir vereceği için anlatmak istiyorum.

Bir sabah vizit esnasında asistan sol hemiplejik (yani sol yanı felçli) bir hasta takdim ediyor. Hasta bütün gece 'ajite' imiş, yani bağırıp, çağırıp, çırpınıp durmuş. Üstelik sakinleşmesi için yapılan

Dr. Oliver Sacks

onca ilaca rağmen. Aslında hasta bir sol mekân ihmal durumu göstermekteydi. Beyninin sağ tarafında ortaya çıkan damar tıkanıklığı nedeni ile vücudunun sol yanını artık kendisinin bir parçası olarak algılamıyordu. Hatta onları sanki başka birine ait uzuvlanmış gibi algılıyordu. Hasta nöbette sağ tarafı üzerine yatırılıp, onun artık tanıyamadığı ve başkasına aitmiş gibi algıladığı sol vücut yarısı hala kendisinin olan sağ tarafının üzerine binince de olanlar olmuştü. Hasta üzerindeki bu kişiyi almaları için sabaha kadar bağırmış yardım istemiş, onu üzerinden atabilmek için çırpınıp durmuştu. Hastanın 'ajitasyon'un ortadan kalkması için onu sol tarafı üzerine çevirmek yetmişti.

İşte Sacks da çok sıradan gibi görünen hasta/insan hikâyelerini bu bakışla bize adeta yeniden gösteriyor. Ancak Sacks'a haksızlık etmemeli; çünkü yalnızca farklı yaklaşımları olan bir hekim değil, bu deneyimleri akıcı bir üslupla paylaştığı kitaplar da yazan, son derece üretken bir yazar.

Sacks, nöroloji pratiğinin sınırlarında yer alan vakaların hikâyelerinden oluşan belki de en geniş koleksiyona sahip hekim/yazardır. Tıp biliminin tarihi boyunca elde ettiği, netleştirdiği, tecrübeye dayalı bilgiyi reddetmeyen, onu sahiplenen, kullanan ama bu kadarla kalmayan bir hekim. Bu bilginin oluşmuş katı kuralları, duvarları içinde her şeye yeniden ve merakla bakabilmeyi, şaşırmayı ama şaşırp kalmamayı başarıyor. Her hasta ve her hastalık sürprizlerle dolu ve kendine mahsus. Bu bakış tarzı onu pek çok kimsenin gördüğü, görüp geçtiği özellikler üzerinde düşünmeye, daha ayrıntılı gözlemler ve değerlendirmeler yapmaya götürüyor.

Bu özelliğini kendisi şöyle tanımlamış: "Hastalarım beni sürekli olarak soru sormaya yönlendiriyor ve aynı şekilde sorularım da beni hastalarımın yaklaşırıyor. Bu devir daimi birazdan okuyacağınız hikâye ve çalışmalarımın göreceksiniz." Ve sonra yazıyor.

Dr. Sacks 1966 yılında kronik bakım hastalarının bulunduğu, Bronx Beth Abraham Hospital'de konsültan nörolog olarak çalışmaya başlamış ve orada on yıllardır hareketsiz, donmuş durumda yaşayan hastaların, 1916-27 yılları arasında büyük bir pandemi yapmış olan uyku hastalığına yakalanmış insanlar olduğunu fark ederek deneysel bir ilaç olan L-Dopa tedavisi ile bir kısmında kalıcı, bir kısmında geçici ve sınırlı da olsa başarılı bir tedavi uygulamıştır.

Bu deneyimi "Uyanışlar" adlı kitabında ayrıntılı olarak aktarır. "Karısını Şapka Sanan Adam" ve "Mars'ta bir Antropolog" kitaplarında Tourette Sendromu, otizm, parkinsonizm, müzikal halüsinasyonlar, epilepsi, Fantom Sendromu, şizofreni, mental retardasyon, Alzheimer hastalığı hatta inme sonucu gelişen nadir durumlar ile ilgili pek çok ayrıntılı vaka örnekleri vardır.

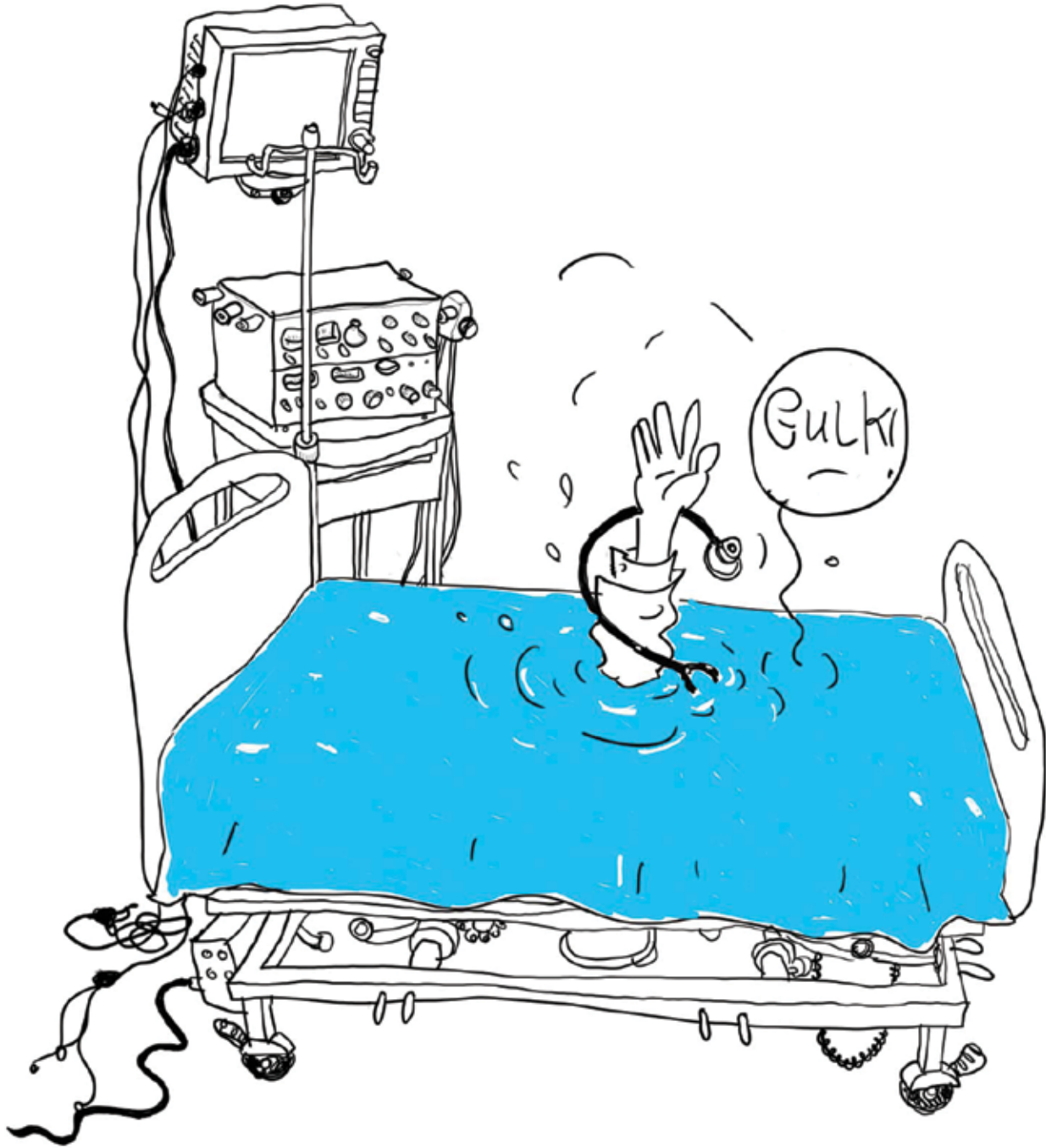
"Migren" kitabında migren hakkında bir hekim olarak, "Dayanacak Bir Bacak" kitabında ise bir hasta olarak deneyim, gözlem ve fikirlerini aktarmıştır. "Sesleri Görmek" adlı kitabında sağır ve işaret dili üzerine, "Renkkörleri Adası"nda ise, kalıtsal olarak bu hastalıktan muzdarip bir topluluk üzerine çalışmıştır. "Tungsten Dayı / Kimyasal Bir Çocukluğun Anıları" otobiyografik bir çalışmadır.

Oliver Wolf Sacks 1933'de, Londra'da doktor anne ve babanın çocuğu olarak

Sacks, nöroloji pratiğinin sınırlarında yer alan vakaların hikâyelerinden oluşan belki de en geniş koleksiyona sahip hekim/yazardır. Her hasta ve her hastalık sürprizlerle dolu ve kendine mahsus. Bu bakış tarzı onu pek çok kimsenin gördüğü, görüp geçtiği özellikler üzerinde düşünmeye, daha ayrıntılı gözlemler ve değerlendirmeler yapmaya götürüyor.

doğmuş, burada başladığı tıp eğitimini Oxford, Kalifornia ve New York'ta sürdürmüştür. 1965 yılından beri New York'ta yaşamakta, New York University School of Medicine, Albert Einstein College of Medicine ve Beth Abraham Hospital'ın nöroloji bölümlerinde görev yapmaktadır. 2007 Temmuzunda klinik nöroloji ve klinik psikiyatri profesörü olarak Kolumbia Üniversitesi Tıp Merkezi'nde görevlendirilmiştir.

Kitapları 21 dile çevrilmiştir. Türkçeye çevrilmiş olan yapıtları: Migren (Migren, 2002, İletişim), A Leg to Stand on (Dayanacak Bir Bacak, 2001, İletişim), The Man Who Mistook His Wife for a Hat (Karısını Şapka Sanan Adam, 1996, YKY), Seeing Voices: A Journey into the World of the Deaf (Sesleri Görmek, Sağırın Dünyasına Bir Yolculuk, 2001, YKY), An Anthropologist on Mars (Mars'ta Bir Antropolog, 1997, İletişim), The Island of the Colorblind (Renkkörleri Adası, 1998, YKY), Awakenings (Uyanışlar, 2003, YKY). (Tungsten Dayı / Kimyasal Bir Çocukluğun Anıları 2004, YKY). En yeni kitabı ise henüz Türkçeye çevrilmemiş olan Müzikofili: Müzik ve Beyin Hikayeleri'dir. (Musicophilia: Tales of Music and the Brain, Knopf, 2007). Onu da sabırsızlıkla bekliyor, tüm külliyatını insanı merak edenlere hararetle öneriyoruz.

*Kadeg
Kızıllı
110*